

MATEŘSKÁ ŠKOLA A ZÁKLADNÍ ŠKOLA KYJOV,
ŠKOLNÍ, PŘÍSPĚVKOVÁ ORGANIZACE
Školní 3208/51,
697 01 KYJOV

KRIZOVÝ PLÁN

**Prevence a řešení šikanování mezi žáky
škol a školských zařízení**

školní rok 2017 - 2018

Krizový plán eliminuje či minimalizuje škody v případě výskytu šikany či jiných patologických jevů ve školním prostředí

Obsahuje:

- Metody řešení šikany
- Krizový scénář pro počáteční stadia šikanování
- Rámcový třídní program pro řešení počátečního stadia šikanování
- Výchovná opatření, spolupráce s rodiči
- Nepřímé, přímé znaky šikanování

Na škole byla stanovena výchovná komise, která zasedá v případě selhání preventivních opatření ve složení:

- Ředitel školy: PaedDr. Miroslav Hula
- Školní metodik prevence: Mgr. Jana Rudická
- Výchovný poradce: Mgr. Marcela Zrzavá
- Školní psycholog: Mgr. Iva Tvarogová
- Zástupkyně ředitele školy pro MŠ a internát: Mgr. Lenka Gottwaldová

1. Metody řešení šikany

Dochází – li k šikanování dětí v průběhu vyučování, nese **plnou odpovědnost** za vzniklou újmu **školské zařízení**. V případě právní subjektivity nese odpovědnost škola, v případě opačném zřizovatel školy. Odpovědnost ředitele školy nebo pedagoga tím samozřejmě není vyloučena, mohou být postiženi pracovněprávně.

Na školském zařízení může rodič nebo zákonný zástupce šikanovaného dítěte požadovat náhradu škody jak na věcech (roztrhané, zničené, ztracené oděvy, školní pomůcky apod.), tak i na zdraví (újma fyzická či psychická).

Odpovědnost rodičů může být stanovena v souladu s trestním zákonem, který stanoví odpovědnost rodičů, kteří zanedbávají výchovu dětí. Podle trestného činu ohrožování mravní výchovy lze postihnout rodiče, jejichž děti se dopouštějí protispolečenských a asociálních jednání.

Odpovědnost pachatelů šikany je dána věkem. Dítě mladší 15 let nemůže být trestně postiženo. To neznamená, že nezletilec se nemůže dopustit jednání, které nebýt toho, že nedosáhl potřebného věku, by bylo trestně postižitelné a splňovalo znaky trestného činu.

Nelze tedy využít sankce ve smyslu trestního ani přestupkového práva. Ale i umístění dítěte v ústavu může být dostatečnou hrozbou a sankcí za asociální jednání. Je proto na školských zařízeních, aby pečlivě sledovala

chování dětí, za které nesou i právní odpovědnost, a v případě, že se nezletilec dopouští, takto negativního chování vyvodila důsledky – pohovory s rodiči, zajištění účasti odborného pedagogicko-psychologického pracovníka, spolupráce s institucemi obce a okresu zajišťujícími sociálně-právní ochranu dítěte event. podání návrhu na stanovení dohledu nad chováním dítěte, umístění dítěte v ústavu.

Odhalení šikany bývá někdy velmi obtížné i pro zkušeného pedagoga. Nejzávažnější negativní roli při jejím zjišťování hraje strach, a to nejen strach obětí, ale i pachatelů a dalších účastníků. Strach vytváří obvykle prostředí „solidarity“ agresorů i postižených.

Krizový scénář pro počáteční stádia šikanování

1. krok Odhad závažnosti - 4 kritéria:

- způsob chování a vypovídání obětí a svědků, ... „*je to moje, pokud jsou otevření, ochotní pomoci a nesouhlasí se špatným chováním agresorů*“,
- závažnost a četnost agresivních projevů (vnější pohled na šikanu – nemocné čili patologické chování),
- čas... jak dlouho šikanování trvá,
- počet agresorů a obětí.

Oznámení vedení školy, nástin řešení a vymezení rolí (kdo a jak budete postupovat → jednotný postup). !! CHRAŇTE ZDROJ INFORMACÍ!!

2. krok Rozhovor s informátory a obětí

- provádí ŠMP + VP
- rozhovor musí být proveden tak, aby o něm ostatní nevěděli (možná pomsta agresorů)
- nedávat rady, jen vnímat
- každou výpověď ověřit
- nedávat návodné otázky

3. krok Nalezení vhodných svědků

- **spolupráce s informátory a oběťmi – oni nám vytipují žáky „svědky“ (!)**, doporučuji být velmi pozorný v rozhovorech, může vzniknout i záměna jednotlivých rolí hned na počátku při zjišťování situace,
- ! nevybíráme si podle svých sympatií a podle jejich chování (žáci mohou mít tzv. dvě tváře),
- důležití jsou žáci, kteří sympatizují s obětí (sympatie x nesympatie k oběti),
- rozhovor se svědky (doporučuji jednotlivě) nejlépe mezi čtyřma očima (např. po vyučování, požádat o odnesení pomůcek do kabinetu), aby ostatní nevěděli (souvisí s ochranou oběti).

4. krok Individuální, příp. konfrontační rozhovory se svědky

- rozhovory individuálně!
- nesmí se konfrontovat oběti s agresorem, ani jejich zákonní zástupci - předcházení konfliktu! Viz. troj rozměrný pohled → „šikana jako závislost“
- konfrontace svědků (ale i tak max. 2 spolu) pouze při protichůdných informacích

5. krok Ochrana oběti

- zvýšená pozornost ve školním klimatu (třídním učitelem),
- zprísňit dozory (ošetřit pohyb dětí na záchodech, cestě ze školy, do školy), časté nenápadné nahlížení do třídy o přestávkách),
- po dobu šetření je možné se souhlasem vedení školy nechat oběť doma,
- doporučit rodičům odborníka z PPP nebo SVP, či jiné instituce zabývající se touto problematikou (zjištění více informací).

6. krok Rozhovor s agresory, případně konfrontace mezi nimi

- **vnější obraz šikanování!** (popis nemocného čili patologického chování)
- nutnost poskládané mozaiky informací, (důkazy, musím mít jistotu o tom, co se ve třídě děje - vztahy)
- **případně konfrontace mezi nimi**, konfrontace A – A (při rozporuplnosti informací opět max. 2)

7. krok Výchovní komise

- Za účasti vedení školy + metodik prevence (MP)+ výchovný poradce (VP) + školní psycholog + třídní učitel (TU)+ rodiče žáka (ZZ)+ odborník (PPP, SVP, OSPOD apod.).
- Udělat zápis, kde bude uvedený časový horizont na zlepšení situace, uvést, co bude následovat, pokud se to nezlepší.
- Odkaz na Metodický pokyn MŠMT k prevenci a řešení šikanování mezi žáky škol a školských zařízení, čl. 7 – výchovná opatření.

8. krok Rozhovor se zákonnými zástupci oběti

Doporučuji:

- sejít se výchovní komise (ředitel, ŠMP, VP, psycholog, vedoucí vychovatelka),
- sdělit zákonným zástupcům, jak jsme v dané věci postupovali (kroky řešení, závěry, domluva na dalších opatřeních, možnosti další spolupráce),
- časový horizont pro sledování situace (po týdnu, 14 dnech informovat se vzájemně o situaci – rodinné a školní klima),
- spolupráce (ochrana oběti).

Konkrétní kontakt na instituce / konkrétní odborník zabývající se problematikou šikany:

- pedagogicko-psychologická poradna,

- středisko výchovné péče,
- praktický lékař.

9. krok Práce s celou třídou

- Uzavření celé záležitosti vedením školy před všemi žáky ve třídě (VP, ŠMP, TU).
- ozdravení třídy – dlouhodobý proces,
- nastavení nových funkčních pravidel např.: charta třídy (nutno dodržovat všichni, nejen žáci, ale i dospělí!),
- možnosti práce se třídou v rámci třídnických hodin (jiné aktivity zaměřené na vztahy mezi žáky ve třídě),
- třídu neustále sledovat,
- TU + ŠMP informovat všechny členy pedagogického sboru (obecné informace – shrnutí případu, seznámit je s nastavenými pravidly),
- jednotnost a důslednost pedagogického sboru,
- při nezastavení problematiky šikanování kontaktovat ŠMP, VP (přivolání pomoci – instituce zabývající se touto problematikou).

Rámcový třídní program pro řešení počátečního stádia šikanování

1. krok Jak postupovat při objevení problému

- informace od rodičů, žáků, kolegů,
- dopisem na vedení školy,
- vlastním pozorováním, apod.
- Nahlášení: TU + ŠMP + VP → společně zvolí strategii postupu řešení (spolupráce)

!! CHRAŇTE ZDROJ INFORMACÍ!!

2. krok Odhad závažnosti onemocnění

- provádí ŠMP + VP

3. krok I. část techniky mapující klima

4. krok II. část Sociometrie

5. krok III. část práce se třídou

- pojmenování problémů ve třídním klimatu,
- nastavení pravidel,

!!! Zpětná vazba od žáků na pásmo (líbilo x nelíbilo, co jsem si uvědomil, co mohu udělat pro vztahy ve třídě, aby bylo lépe....)

6. krok Závěrečná zpráva

- důvěrná,

- popis I., II. a III. části pásma,
- závěr,
- doporučení, rizika...

Odkaz na Metodický pokyn MŠMT ČR 24 246/2008-6

7. krok Info. a diskuse

- ŘŠ, ŠMP, VP, TU
- popis dění ve třídě – seznámení,
- společné kroky k řešení,
- role pedagoga

8. krok Kulatý stůl

- schůzka s pedagogy, kteří ve třídě učí – seznámení s problematikou (obecně),
- pedagogický sbor

9. krok Schůzka s rodiči

- vyzvání písemnou formou,
- „mimořádná“ – dle závažnosti,
- účast TU, VP, MP, vedení školy (odborník zvenčí),
- Seznámení s problémem (obecně) ne jmenovitě!!

10. krok Dvě linie → rozdělení následujícího řešení

- Linie A / agresor
- Linie O / oběť → **Zapomíná se!!**

11. krok nástin struktury výchovné komise linie A

- Úvod, přivítání – *vedení školy*
- Seznámení rodičů s problémem, který jsme zjistili – projevy chování u jednotlivého konkrétního dítěte (agresora) – *vedení školy, popř. řešitel problému (ŠMP, VP, TU)*
- Jaký postoj zaujímá škola k těmto nevhodným a nežádoucím projevům chování – *vedení školy*
- Vyjádření zákonných zástupců
- Možná navrhovaná řešení ze strany zákonných zástupců, (možnosti řešení pro nápravu chování u svého dítěte (agresora), aby se situace zlepšila, možnost spolupráce se školou).
- Seznámení rodičů s konkrétními možnými řešeními, které navrhuje škola – *vedení školy*
- Domluvit se na časovém horizontu (z hlediska nápravy chování agresora) - *TU*
- Zpětná kontrola (zda se situace zklidnila) - *TU*
- *Nezapomenout upozornit rodiče na další výchovná opatření, pokud tato*

přijatá opatření nepomohou - vedení školy

- Zákonní zástupci jednotlivých žáků (agresorů) by měli být zváni na jednání ve škole písemnou formou a mezi jednotlivými jednáními se zákonnými zástupci by měla být časová prodleva.
- Z tohoto jednání by měl být proveden zápis, který obsahuje (datum, struktura, závěr (na čem jsme se dohodli) podpisy všech zúčastněných, souhlas rodiče, že byl s celou záležitostí seznámen a s navrhovanými řešeními souhlasí.

POZOR!

- U agresorů není jednoznačným možným řešením jen vyloučení žáka ze školy.

Zkušenosti ukazují, že žák přejde na jinou školu a v šikaně pokračuje dál, pokud se s ním nepracuje (tzv. pokročilé šikany/patologie chování).

Naším společným cílem je pomoci mu (změna chování). Najít a snažit se společně vyřešit mu příčinu útoku!!! (výměna rolí agresor/oběť). Možnosti spolupráce.... **ZAPOMÍNÁ SE!!!**

12. krok → rozhovor se zákonnými zástupci oběti linie O

Doporučení:

- sejít se jiný den než je výchovná komise,
- sdělit zákonným zástupcům, jak jsme v dané věci postupovali (kroky řešení, závěry, domluva na dalších opatřeních, možnosti další spolupráce),
- časový horizont pro sledování situace (po týdnu, 14 dnech informovat se vzájemně o situaci – rodinné a školní klima),
- spolupráce (ochrana oběti).

Konkrétní kontakt na instituce / konkrétní odborník zabývající se problematikou šikany:

- pedagogicko-psychologická poradna,
- středisko výchovné péče,
- praktický lékař.

13. krok Práce s celou třídou

Uzavření celé záležitosti vedením školy před všemi žáky ve třídě (VP, ŠMP, TU).

- ozdravění třídy – dlouhodobý proces,
- nastavení nových funkčních pravidel např.: charta třídy (nutno dodržovat všichni, nejen žáci, ale i dospělí!),
- možnosti práce se třídou v rámci třídnických hodin (jiné aktivity zaměřené na vztahy mezi žáky ve třídě),
- třídu neustále sledovat,
- TU + ŠMP informovat všechny členy pedagogického sboru (obecné informace – shrnutí případu, seznámit je s nastavenými pravidly),
- jednotnost a důslednost pedagogického sboru,

- při nezastavení problematiky šikanování kontaktovat ŠMP, VP (přivolání pomoci – instituce zabývající se touto problematikou).

Při pokročilém stádiu spolupráce se specializovanými institucemi (PPP, SVP, SPC, OSPOD, Policie ČR).

Při výbuchu brutálního skupinového násilí vůči oběti, tzv. “školního lynčování“ je nutný následující postup:

1. Překonání šoku pedagoga a bezprostřední záchrana oběti. Upozornit na sebe, někoho poslat pro pomoc, která odvede oběť.
2. Domluva pedagogů na spolupráci a postupu vyšetřování.
3. Zabránění domluvě agresorů na křivé výpovědi. Rozdělit žáky do skupin.
4. Pokračující pomoc a podpora oběti.
5. Nahlášení policii. (OSPOD, PPP, SVP)
6. Vlastní vyšetřování.

(4) Účastní-li se šikanování většina problémové skupiny, nebo jsou-li normy agresorů skupinou akceptovány, doporučuje se, aby šetření vedl odborník - specialista na problematiku šikanování (z pedagogicko-psychologické poradny, střediska výchovné péče, diagnostického ústavu, krizového centra apod.)

Výchovná opatření

(1) Doporučení: dále pracovat s agresorem (jeho náhled na vlastní chování, motivy, rodinné prostředí). V případě potřeby mu zprostředkovat péči pedagogicko-psychologické poradny, střediska výchovné péče nebo jiných odborníků – klinických psychologů, psychoterapeutů nebo psychiatrů.

(2) Pro potrestání agresorů lze užít i následující běžná výchovná opatření:

- Napomenutí a důtka třídního učitele, důtka ředitele školy.
- Snížení známky z chování.

(3) Pro nápravu situace ve skupině je potřeba pracovat s celým třídním kolektivem. Je nezbytné vypořádat se i s traumaty těch, kteří přihlíželi, ale nezasáhli (mlčící většina).

(4) V mimořádných případech se užijí další opatření:

- Ředitel školy doporučí rodičům dobrovolné umístění dítěte do pobytového oddělení SVP, případně doporučí realizovat dobrovolný diagnostický pobyt žáka v místě příslušném diagnostickém ústavu.
- Ředitel školy podá návrh orgánu sociálně právní ochrany dítěte k zahájení práce s rodinou, případně k zahájení řízení o nařízení předběžného opatření či ústavní výchovy s následným umístěním v diagnostickém ústavu.

Spolupráce s rodiči

Pokud rodiče informují školu o podezření na šikanování, je za odborné vyšetření záležitosti zodpovědný ředitel školy. Při nápravě šikanování je potřebná spolupráce výchovné komise, tzn. vedení školy nebo školského zařízení, školního metodika prevence, výchovné poradkyně, školního psychologa a dalších pedagogických pracovníků, jak s rodinou oběti, tak i s rodinou agresora. Při jednání s rodiči dbají pedagogičtí pracovníci na taktní přístup a zejména na zachování důvěrnosti informací. Je nutné předem informovat rodiče o tom, co dělat v případě, když se dozvědí o šikanování.

Příklady nepřímých a přímých znaků šikanování

1. Nepřímé (varovné) znaky šikanování mohou být např.:

- Žák je o přestávkách často osamocený, ostatní o něj nejeví zájem, nemá kamarády.
- Při týmových sportech bývá jedinec volen do mužstva mezi posledními.
- O přestávkách vyhledává blízkost učitelů.
- Má-li žák promluvit před třídou, je nejistý, ustrašený.
- Působí smutně, nešťastně, stísněně, mívá blízko k pláči.
- Stává se uzavřeným.
- Jeho školní prospěch se někdy náhle a nevysvětlitelně zhoršuje.
- Jeho věci jsou poškozené nebo znečištěné, případně rozházené.
- Zašpiněný nebo poškozený oděv.
- Stále postrádá nějaké své věci.
- Odmítá vysvětlit poškození a ztráty věcí nebo používá nepravděpodobné výmluvy.
- Mění svoji pravidelnou cestu do školy a ze školy.
- Začíná vyhledávat důvody pro absenci ve škole.
- Odřenin, modřin, škrábance nebo řezné rány, které nedovede uspokojivě vysvětlit.
- (Zejména je třeba věnovat pozornost mladším žákům nově zařazeným do třídy, neboť přizpůsobovací konflikty nejsou vzácností!)

2. Přímé znaky šikanování mohou být např.:

- Posměšné poznámky na adresu žáka, pokořující přezdívka, nadávky, ponižování, hrubé žerty na jeho účet. Rozhodujícím kritériem je, do jaké míry je daný žák konkrétní přezdívkou nebo "legrací" zranitelný.
- Kritika žáka, výtky na jeho adresu, zejména pronášené nepřátelským až nenávisným, nebo pohrdavým tónem.
- Nátlak na žáka, aby dával věcné nebo peněžní dary šikanujícímu nebo za něj platil.

- Příkazy, které žák dostává od jiných spolužáků, zejména pronášené panovačným tónem, a skutečnost, že se jim podřizuje.
- Nátlak na žáka k vykonávání nemorálních až trestných činů či k spoluúčasti na nich.
- Honění, strkání, šťouchání, rány, kopání, které třeba nejsou zvlášť silné, ale je nápadné, že je oběť neoplácí.
- Rvačky, v nichž jeden z účastníků je zřetelně slabší a snaží se uniknout.

Mgr. Jana Rudická
školní metodik prevence

PaedDr. Miroslav Hula
ředitel školy

Příloha: Informační leták pro žáky školy:

Nikdo nemá právo druhému ubližovat!

Spolužáci se k tobě chovají nepřátelsky,
ubližují ti a ty nevíš, jak dál?

Víš o někom, kdo je šikanován,
a je ti ho líto?

PŘEKONEJ STRACH A ZAJDI ZA METODIKEM PREVENCE, VÝCHOVNÝM PORADCEM, ZA TÍM, KOMU DŮVĚŘUJEŠ.

Můžeš na šikanu upozornit tím, že dáš anonymně lístek do schránky.
Je na schodech u nástěnky prevence.

Co je šikanování?

Za šikanování se považuje, když silnější žák nebo žáci pro vlastní potěšení, často opakovaně, ubližují druhým. V počátku se to děje nenápadně, prostřednictvím legráček a „testíků“ (strkání, nadávání, schovávání věcí...), případně odmítáním, přehlížením, zesměšňováním a pomlouváním. Později se otravování života stupňuje a zdokonaluje. Nastupuje fyzické násilí (bití, krádeže a poškozování věcí). Šikanování je vážná věc a v řadě případů bývá trestným činem.

Jak se můžeš bránit?

Obrať se na metodika prevence, výchovného poradce, školního psychologa.
Skutečně ti pomohou, budou ti věřit a neprozradí tě.
Svěř se svým rodičům.
Dej lístek do schránky na schodech.